

САМЕК

ЈЕЛ' САРАЈ'ВО ГДЈЕ ЈЕ НЕКАД БИЛО

Пише:
Небојша
Кнежић

Торонто, децембар 2009.

Када сам први пут са својих двадесетак година крочио праг легендарне сарајевске кафане Самек имао сам осјећај као да улазим директно у стан великог Тина Ујевића, али, кисели мириси јефтених ракија и смрад изгорјелих од духана лимених и ријетко опраних пепељара, учинише да ми засузе очи и одмах схватих да је у питању бирцуз, изван сваке категорије! Јок, ма как'и ни пошто нисам био татин и мамин и имао сам искуства у тим „боемским“ стварима, јер сам почео да „тренирам“ од петнаесте, само, ипак сам се зајебучно, тренинзи су били лаки и недовољни, овај тип кафане је тражио пуни капацитет, комплетну личност и она је трпила само „тешкаше“ а не неку аматерску, „перолаку“ категорију! Са мном су били искусни бардови „чашице“ а то ми је подигло морал и давало неку снагу да унутра ђем уздигнуте главе и нимало збуњен!

Образи ми бриде од узбуђења док жмигам очима које се адаптирају на слабу свјетлост поткаћену густим-цигар димом. А онда на зиду коначно како су ми и рекли угледам плочу са натписом да је ту, баш ту, на овоме мјесту сједио чувени ТИН! Узбуђење ми расте и подигнух десни длан баш као да ћу се истога трена са њим руковати.

Трзам ракијицу за ракијицом а искуснији ми хавер у тим стварима, „тешкаш“, обазриво рече, „шта је болан не био, што си се залауф'о, неће кафана утећ, на тенане ба!“ Успорим мало темпо а поглед не скидам са натписа „НОЋАС СЕ МОЈЕ ЧЕЛО ЖАРИ, НОЋАС СЕ МОЈЕ ВЈЕЂЕ ПОТЕ, НОЋАС МИ ДУШУ САН ОЗАРИ, УМРИЈЕЋУ НОЋАС ОД ЉЕПОТЕ“.

Замагљеним погледом упирем у те Тинове стихове са којих најмање деценију нико праšину није обрисао а које углавном клијентела, то јест „пацијенти“ Самека и не примјећују, јер кад мало прозвјерлах уокло не видим никакве боеме, већ неке најпростије „мокре рођаке“ какви се срећу у бифеима станичних чекаона, или у рана јутра испред тек отворених гранапа који дрхтавим рукама купују прва пива како би им ублажила ноћне мамурлуке. Видим старца са обрвама већим и гушћим од вучијек репа у друштву младића који је том истом старцу украо усахлу и зборану кожу лица. Са њима за истим столом сједи „радодајна“ средовјечна жена која се поамно смије попут сотоне, једна јој рука лети ка старчеву новчанику а друга ка младићеву шлицу!

За столом до њих три војника, „добри војник Швејк“, „Николетина Бурсаћ“ митраљез пропио па га тражи на дну ракијске чаше и трећи онај Ремарков „фриц“ који се са страница славнога романа преселио у забачену балканску бирцузу. Сви су обучени у униформи ЈНА, како би прикрили праве индетитете!

Упирем поглед и према осталим столовима, па како да не препознам, Хиеронумуса Боша, испред себе разалео платно велико као говећа кожа и крокира своје овоземаљске демоне, инспирације му не недостаје, позирају му „Јованка

Орлеанка“ која сједи у крилу ама самог „Алфреда- Великог“ који је од острвских државица направио једну за сва времена моћну и заокружену Енглеску, само тај је био сипљив, рахитичан, инцестуозан и не пристаје му да као прави хаџија цијелој кафани зове пиће и одмах посумњам да је у питању Енглез, јер они немају такве обичаје, ма неки Ужичанин, трговац кајмаком и сухим месом препознах му нагласак кад се на сав глас продера на конобара што је овај спор а раја једна. Јоку пипа за дојку али овој не смета, и ако напољу већ припремају ломачу на којој ће јој сажећи мршаво тијело, али она се и даље клибери и кикоће као пијачна снаша која је управо убрала добар пазар!

„Ноћас се моје чело жари, ноћас се моје вјеђе поте,“ мрмљам већ добрано пијан док ми јаран „тешкаш“ у уста ставља маслину, ја је на силу хоћу да прогутам али она ми изађе на ноздрву и упаде у вазда празну чашу коју неуморни конобар Хилмо сваки час, ујдуреше“ ма до самога врха, ал' цаба, губица једна, БОЕМСКА!

И те ноћи, тог прољећа моје младости и касне сарајевске јесени 1970. године одлучим да постанем пјесник, писац, преводац, критичар, ма све оно што је био ТИН!

„Тин је класичну литературу преводио са десет свјетских језика“ каже ми јаран, „тешкаш“ који је већ у сарајевским „вечерњим“ два пута недељно имао своју колумну и који као да ми погађа мисли! „па шта, научићу и ја језике“ кажем к'о тата-мата! И док кроз дим и мутне очи натопљене алкохолом надмено сједим гледајући у плочу са Тиновим стиховима, замишљам и своје будуће стихе поред његових. Нека ни са мојих не бришу праšину али само нека буду ту, уз Тинове. „Хилмоо, рунду за цијелу кафану“ викнем охрабрен „искреном“ одлуком због чега ће ми се сви једног дана када је спроведем у дјело дивити и клањати. Хоћу да частим, нека попију у то име. Хилмо прилази али му један од јарана са којима сједим даје „вољно“, уз ријечи, „шегрт Хлапић је пијан, не зна шта прича“ Хилмо само климне главом а ја већ из џепа извадио цијелу гуту лове коју ми је мати дала да купим нови зимски капут, футроване ципеле и дебелу доњи веш, скупљала динар на динар цијелу годину и ето, да ме „тешкаш“ не заустави тако бих олако спискао сву ту муку!

„А онај шешир који је Тин шет'о Сарај'вом пуних седам година није био његов,“ замјенио га у Паризу са шеширом Жоржа Брака, „ђорали се“ каже „тешкаш“ поново ми гурајући маслину уста уз помоћ кришке качкаваља сира.

„екиии,“ откуд знаш!“ питам у чуду, „па тамо су се дружили, били хавери к'о ти и ја. Знаш, лирске душе, боеми, мјењају шале, капе, упаљаче, цигаршпице, кишобране, такав је обичај, братски гест“ каже „тешкаш“ и скида французицу са проћелаве главе а ја му пружам своју свилену мараму, дар дјевојке коју сам волио и на главу стављам његову капу.

Истог момента почиње томбо-

ла и за столом нам се сваки час налази нова „уплатница“ на коју шврљамо поготке. Практичан сам па када ми прозову број, бушим га упаљеном цигаретом, али свеједно не убадам никакав добитак. „Мајсторицу“ увијек извлаче двојица истих који сједе близу бубња и сваки час се сашаптавају са сисатом стокилашицом која прозива бројеве! Моји „тешкаши“ задубљени у игру не примјећују како излазим напоље да удахнем сарајевске јутарње магле, и тад ме чиста хава занесе и изгубивши равнотежу објемим се рукама наслањам на зид цркве Светог Анте а онда ми шешир „жоржа брака“ спада с' главе и у њега повраћам као кад цури из неке добре чесме...

Већ мој други улазак у „Тинову кућу“, био је „опрезнији“, остаћу на ногама, одлучих! Лагано испијам хладну ракијицу из музгаве чаше на чијим обронцима се још цједи сапуница али не замјерам конобару Хилми јер спаде с' ногу од посла, Самек је пун к'о Дантеов Инферно! „Ноћас се моје чело поти, ноћас се...! шапућем у себи замишљајући Тина како уз цигаршпицу и бутелу вина на некој веранди усамљене куће преводи Бретона и Арагона. За столом смо четворица, ја и један од мојих „тешкаша“ а другу двојицу смо први пут видјели у славноме филму Виридијана, Луиса Буњuela! Обојица су побјеги са филмске траке славнога режисера баш у моменту док су у пребогатој кући као клошари мртви п'јани почели разбијати чаше. Хилмо им прилази и каже да ће их вратити на целуодину врпцу и заувјек им забранити да одатле бјеже ако наставе са лумперајем и они се мало смирише. Рачун су платили златним прстеном и истрошеним „дарвиллом“ које су продали једном од оне двојице који су увијек добијали „мајсторицу“...

У кафану улази млада жена, „продавачица љубичица“ која ни мало не личи на Сариту Монтиел већ на Ђулиету Масину из Кабиријиних ноћи и то у моменту када су је дјечаци спасили из ријеке у коју је гурнуо лажни љубавник а и „коктели“ неког сухог и уцвалог цвијећа продавала је за ситниш, тражила нам је цигарету и из отворене кутије узела најмање пет а онда молила да јој „зовемо“ пиће, дуплу лозу! „Име ми је Гизела,“ па ако хоћете код мене на кафу, бујрум,

станујем ни двајес' метара „одавље“... рече и обали ракију у једном цугу а онда нам показа празну чашу и жмигну очима да јој викнемо још једну. „Тешкаш“ само климну главом према Хилми и дама га пољуби у чело на коме му остаде размазан јефтин кармин...

Убудуће у Самек улазим бар два пут' хефтично и већ имам своју рају, углавном су сви горили на ломачама инквизиције, неки побјеги као зекови из Стаљинових гулага и шарашки, други, протјерани из небеског раја јер нису поштовали кућни ред па им небески заповједник продужио овоземаљску казну од пет до десет година. Ту је и лијепа Зухра, која је свога Тахира унаказила ножем из љубоморе па се годинама не тријезни, пијан јој је и даље лијеп и ако су му обје руке одузете па му она приноси чашу коју халапљиво испија.

Једне ноћи упознајем неког метузалема који је био старији од свога прадеде па је као такав био најбољи друг Гаврила Принципа а и Тина Ујевића. За ракију коју му плаћам прича ми о Крлежи, Силвиу и Густаву Матошу са којима је равноправно пијо али најзанимљивије ми је слушати о Тину који је волио прелијепу кћер неког жандара Јоксе. Једном су јој отац и мати били на путу па га она позвала код себе на чај и колачиће! Тин из капута кришом извлачио чокање и испијао док би она пословала као добра домаћица уокло јер није хтио да примјети какав је пијанац био. А онда, када га је испратила из стана и са њим процвркулала неколико љубавних ријечи те му на разанку пожељела лаку ноћ и благо затворила врата. Истог момента Тин се препуна мјехура „олакшавао“ у стубишну саксију са цвијећем, а она се изненада појави с намјером да стрчи низ степенице, стигне га и каже му да јој је то била најпријатнија вече у животу. Али, оно што је видјела, скоро је онесвјести од стида. Разрогачених очију и са невјерицом је посматрала приказ а пјесник не стигавши да отресе „справу“ запиша се по хлачама, уздахну и изађе у сарајевску ноћ а већ ујутро сједе у купе трећег разреда путничког воза за Аграм.

Нема више Тина, нема више Самека али остали су „артисти“ и „модел“ једног времена који и даље бјеже са инквизицијских ломача и које прогнане из раја на додатне овоземаљске казне још срећемо по неким балканским крчмама

Ноћас се моје чело жари, ноћас се моје вјеђе поте,“ и данас покоткад мрмљам, кад ме душа на севдах приволи, а онда поред мене сједи неки „тешкаш“ који ми на силу у уста гура маслину са комадићем сира, а ја већ одавно знам да никада нећу убости „мајсторицу“ а зора само што није сванула а са њом и снови постају невидљи и без мириса, и зато не реците своје име будућим путевима, ИЗДАЋЕ ВАС, прозбориће у једно загребачко праскзорје Б. Миљковић који је у апсурдном и неправном двобоју погинуо од најдушманскијег непријатеља, прејаке ријечи...